

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on hyvin perusteltu. Sivistyksen, tutkittuun tietoon nojaavan päätöksenteon, kriittisen ajattelun ja tieteen vapauden merkitys demokratian, yhteiskunnallisen vakauden ja turvallisuuden perustana on kuvattu uskottavasti. Varsinais-Suomelle, jossa on vahva ja monialainen korkeakoulukeskittymä, tavoite on keskeinen myös alueellisen elinvoiman, uudistumiskyvyn ja kansainvälisen vetovoiman kannalta.

Tavoitteeseen tulisi kytkeä nykyistä näkyvämmiin korkeakoulutuksen ja TKI-toiminnan rooli kokonaisturvallisuudessa ja huoltovarmuudessa. Korkeakoulut vastaavat kriittisen osaamisen, teknologisen suorituskyvyn ja tiedon resilienssin turvaamisesta, mutta yhteys alueellisiin TKI-ekosysteemeihin ja osaamiskeskittymiin tulisi kuvata konkreettisemmin.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Esitetyt toimenpiteet ovat pääosin oikeansuuntaisia. Tieteen vapauden sääntelyn tarkastelu, häirinnän ja painostuksen torjunta sekä valmiuksien ja resilienssin vahvistaminen ovat ajankohtaisia. Varautumiseen ja digitaalisiin riskeihin liittyen on perusteltua edistää yhtenäisiä kansallisia linjauksia tutkimuksen turvallisuudesta ja tietoturvasta, yhteensopivina vastuullisen kansainvälisyyden kanssa.

Tutkimuksen arvioinnin kehittämisessä (CoARA) on tärkeää varmistaa, että siirtymä käytäntöön keventää hallinnollista kuormaa ja parantaa vaikuttavuuden seuranta.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite vastaa keskeiseen rakenteelliseen haasteeseen: siirtymään toiselta asteelta korkeakoulutukseen ja opintojen myöhäiseen aloittamiseen. Saavutettavuuden, hyvinvoinnin ja opintoihin kiinnittymisen tunnistaminen laadun osiksi on erittäin kannatettavaa. Myös tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien vahvistaminen tukee työelämän muuttuviin tarpeisiin vastaamista.

Nuorten aikuisten korkeakoulutettujen osuuden nostaminen 60 prosenttiin on perusteltu tavoite kasvun, tuottavuuden, työllisyyden ja TKI-toiminnan näkökulmasta, sillä Suomi on jäänyt jälkeen verrokkimaista. Samalla tavoite sisältää riskejä: ilman pysyvää perusrahoituksen vahvistamista ja koulutuksen rakenteellista uudistamista vaarana ovat laadun heikkeneminen, ylikoulutus ja ammattiosaamisen aliarvostuminen. Nykykehityksellä 60 prosentin taso ei ole realistinen, mutta pitkällä aikavälillä se voisi olla saavutettavissa, jos rahoitus vahvistuu, koulutuspaikat kohdennetaan tehokkaammin ensikertalaisille, tutkintorakenteita joustavoitetaan (ml. lyhyemmät tutkinnot), osaamisperusteista maahanmuuttoa lisätään ja ammatillinen sekä korkeakoulutus nähdään toisiaan täydentävinä.

Nopeammat ja joustavammat koulutuspolut ovat kasvumaakunnille keskeisiä työvoima- ja osaajatarpeiden näkökulmasta. Koulutustason noston tulee kuitenkin tapahtua laatua, ohjausta ja henkilöstöresursseja vahvistaen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteet, kuten väylä- ja polkuopinnot, ennakoititiedon hyödyntäminen, jatkuvan oppimisen rahoituksen ja ohjauksen uudistaminen sekä opiskelijahyvinvoinnin vahvistaminen, ovat pääosin osuvia. Korkeakoulupaikkojen kohdentamisessa tulee huomioida alueellinen vetovoima ja työmarkkinakysyntä, jotta koulutus tukee kasvun kannalta kriittisiä ekosysteemejä.

Avoimen korkeakoulutuksen ja opintosetelien osalta on varmistettava, etteivät väylät lisää opiskelijoiden taloudellista riskiä tai pitkiä opintopolkua. Jatkuvassa oppimisessa rahoituksen ja ohjauksen tulisi kannustaa korkeakouluja rakentamaan lyhyitä, työelämän tunnistamia kokonaisuuksia, jotka kytkeytyvät TKI-ympäristöihin ja vahvistavat tuottavuutta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on vision ydin ja perusteltu. Luonnos yhdistää tutkimuksen, koulutuksen, talouden uudistumisen ja kansainvälisen kumppanuuden vahvasti alueellisiin osaamiskeskittyymiin ja tutkimusinfrastruktuureihin. T&K-henkilöstön määrän kasvu, tohtoreiden lisääminen yrityksissä sekä tutkimus- ja opetustyön houkuttelevuus vastaavat tunnistettuun osaajavajeeseen.

Vaikuttavuuden näkökulmasta on tärkeää korostaa TKI-ketjun jatkuvuutta perustutkimuksesta kaupallistamiseen ja käyttöönottoon. Alueelliset ekosysteemit, kuten Turun korkeakoulu- ja yritysverkostot, ovat tämän ketjun keskeisiä toteuttamisympäristöjä.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Esitetyt toimenpiteet ovat kattavia. T&K-rahoituslain mukainen pitkäjänteisyys, erikoistumisen vahvistaminen, data- ja laskentainfrastruktuurien hyödyntäminen, tutkijakoulutuksen uudistaminen sekä TKI-ympäristöjen yhteistyön syventäminen ovat oikeansuuntaisia. Alueellista vaikuttavuutta tulisi vahvistaa lisäämällä kannusteita korkeakoulujen ja yritysten yhteisille TKI-alustoille myös alueilla, joilla on vahva uudistumispotentialiaali.

Kansainvälisten osaajien pitovoima edellyttää koulutuksen ja TKI-toiminnan lisäksi sujuvia työelämäpolkuja sekä kieli- ja integroitumista tukevia rakenteita korkeakoulu–yritys–kaupunkiyhteistyönä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite tunnistaa oikein korkeakoulujärjestelmän uudistamistarpeen, erikoistumisen syventämisen ja eurooppalaiset kytkennät. Ammattikorkeakoulujen roolin vahvistuminen T&K-toiminnassa ja yliopistojen tutkimusvastuu on kuvattu tasapainoisesti.

Monikorkeakoulukaupungissa ja kaksikielisessä toimintaympäristössä erikoistuminen ja yhteistyö ovat luontevia ratkaisuja. On tärkeää, että uudistukset vähentävät päällekkäisyyksiä ja vahvistavat laatua ja vaikuttavuutta ilman, että alueellinen saavutettavuus tai osajatuotanto heikkenee kasvun kannalta keskeisillä alueilla.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Koulutusvastuusäntelyn uudistuksessa tulee varmistaa sekä ennakointiin perustuva joustavuus että pitkäjänteisten osaamisprofiilien kehittäminen. Digitaalisissa palveluissa ja tietojärjestelmissä yhteen toimivuuden on vähennettävä hallinnollista kuormaa ja vapautettava resursseja opetukseen, ohjaukseen, tutkimukseen ja TKI-toimintaan.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite on perusteltu. Julkisen perusrahoituksen pitkäjänteisyys sekä yksityisen, eurooppalaisen ja kansainvälisen rahoituksen vahvistaminen ovat välttämättömiä. T&K-panostuksen kansallinen neljän

prosentin taso ja korkeakoulujen uutta luovan TKI-toiminnan rooli kasvun lähteenä ovat oikeansuuntaisia.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Rahoitusmallien uudistuksessa tulee välttää rakenteita, jotka heikentävät kasvukeskusten kykyä vastata nopeasti osaajatarpeisiin tai kaventavat TKI-ekosysteemien kriittistä massaa. Laatu- ja vaikuttavuuspainotuksia kannatetaan, mutta mittariston tulee tunnistaa myös alueellinen vaikuttavuus ja ekosysteemiyhteistyö.

Yksityisen rahoituksen lisääminen edellyttää ennakoitavaa perusrahoitusta ja kannusteita pitkäjänteiseen TKI-yhteistyöhön. Valtiontalouden sopeutuksen yhteydessä on varmistettava, etteivät leikkaukset vaaranna opetuksen laatua, ohjauksen riittävyttä tai TKI-toiminnan jatkuvuutta.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuva on kokonaisuutena looginen ja toimiva. Se tunnistaa keskeiset haasteet eli sivistyksen ja demokratian perustan, koulutustason noston pullonkaulat, TKI-osaajatarpeen ja rahoituksen kestävyyspaineet. Toimenpiteisiin tulisi tuoda läpileikkaavasti osaajaketjun näkökulma (tutkinto- ja jatkuva oppiminen, tutkimus ja innovaatiot, yritys yhteistyö), jotta koulutustason nosto ja neljän prosentin TKI-tavoite kytkeytyisivät konkreettisesti toisiinsa.

Samalla uudistukset on toteutettava siten, että hallinnollinen kuormitus vähenee ja resurssit kohdentuvat ydintoimintoihin. Tämä on erityisen tärkeää Varsinais-Suomen kaltaisissa kasvumaakunnissa, joissa korkeakoulut, kaupungit ja yritykset toimivat tiiviissä yhteisessä ekosysteemissä.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Varsinais-Suomen liitto pitää esitettyä visiota kannatettavana ja samalla kunnianhimoisena. Kokonaisuus muodostaa hyvän kehyksen, jossa sivistys, koulutustaso, tutkimus, TKI, kansainvälisyys, yhteistyö ja rahoitus kytketään toisiinsa. Jotta visio muuttuu vaikuttavaksi toteutukseksi, tulee ohjauksen, rahoituksen ja uudistusten muodostaa johdonmukainen kokonaisuus, joka tukee sekä kansallista kilpailukykyä että alueellisia kasvun ekosysteemejä. Kasvumaakuntien näkökulmasta on tärkeää, että visio tukee korkeakoulujen kykyä:

- vastata nopeasti osaajatarpeisiin ja vahvistaa koulutustason nousua,
- kasvattaa tutkimus- ja TKI-vaikuttavuutta sekä yritys yhteistyön sujuvuutta,
- vahvistaa kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoimaa vastuullisesti,
- ja toteuttaa välttämättömät tehostamiset niin, että laatu, hyvinvointi ja ydintoimintojen resursointi turvataan myös valtiontalouden sopeutustilanteessa.

Liitto perustaa lausuntonsa mm. Varsinais-Suomen maakuntastrategiaan 2040+, joka korostaa osaamisen, TKI-toiminnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kokonaisuutta alueellisen ja kansallisen kilpailukyvyn perustana. Painopiste on vahvoissa ekosysteemeissä, TKI-ketjuissa, kansainvälisyydessä ja kestävässä kasvussa. Korkeakouluvisio 2040 on pitkälti linjassa näiden tavoitteiden kanssa, sillä molemmat painottavat koulutustason nostoa, tutkimuksen laatua, yhteistyötä ja vaikuttavuutta. Maakuntastrategia kuitenkin korostaa korkeakouluvisiota selvemmin alueellisten osaamis- ja innovaatiokeskittymien käytännön merkitystä kasvun ajureina sekä koulutuksen, TKI:n ja työelämän tiivistä integraatiota. Molempia yhdistää näkemys siitä, että vahva osaamis pohja ja korkeakoulujen vaikuttava toiminta ovat kansallisen ja alueellisen elinvoiman keskeinen edellytys.

Varsinais-Suomen liitto korostaa myös maakunnan olevan merkittävä koulutus -ja TKI-maakunta. Näin ollen on tärkeää, että korkeakoulutuksen pitkän tähtäimen visio palvelee myös alueellisia näkökohtia. Varsinais-Suomen korkeakoulujen (Turun yliopisto, Åbo Akademi ja Novia yrkeshögskolan sekä Turun ammattikorkeakoulu) näkökulmasta Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040 tukee hyvin maakunnan monialaista ja kaksikielistä korkeakoulukokonaisuutta, jossa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen roolit koulutuksessa, tutkimuksessa ja TKI-toiminnassa täydentävät toisiaan. Vision vahvuutena on sivistyksen, tieteen vapauden ja laadun korostaminen sekä koulutustason noston, tutkimuksen ja erikoistumisen kytkentä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumiseen, mikä vastaa Turun korkeakoulukeskittymän osaamisprofiileja ja työelämäyhteyksiä.

Myönteistä on myös ammattikorkeakoulujen TKI-roolin vahvistamisnäkökulma sekä jatkuvan oppimisen ja joustavien osaamiskokonaisuuksien kehittäminen. Kriittisenä huomiona kuitenkin korostuu riski, että erikoistumiseen, rahoituksen kohdentumiseen ja tehokkuuteen tähtäävät toimet kaventavat alueellista koulutustarjontaa tai heikentävät kasvumaakuntien kykyä vastata osaajatarpeisiin. Vision toimeenpanossa tulisi siksi varmistaa, että rahoitus-, ohjaus- ja koulutusvastuupäätökset tunnistavat monikorkeakoulumaakuntien ekosysteemisen vahvuuden ja turvaavat riittävän perusrahoituksen, laadukkaan ohjauksen ja henkilöstön jaksamisen, jotta laadun, vaikuttavuuden ja alueellisen elinvoiman tavoitteet toteutuvat tasapainoisesti.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040 tunnistaa myös kansainvälisyyden sekä kansainvälisten osaajien merkityksen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vetovoiman ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamisessa. Visiossa painottuvat vastuullinen kansainvälistyminen sekä Suomen asema houkuttelevana opiskelu- ja tutkimuskohteena. Työ ja osaamisperäisen maahanmuuton sekä korkeakoulujen roolin kansainvälisten osaajien työelämään ja alueille kiinnittymisessä käsittely jää kuitenkin vähäiseksi. Näiden näkökulmien vahvistaminen tukisi vision tavoitteita erityisesti alueellisen elinvoiman ja osaajatarpeisiin vastaamisen näkökulmasta.

9. Muut kommentit

-

Partanen Jouni
Varsinais-Suomen liitto

Höglom Esa
Varsinais-Suomen liitto - Aluekehityksen vastualue/Esa Höglom